

บทที่ 6

บ้านปลายชีวิต

เนื้อหาบทที่ 6

บันปลายชีวิต

6.1 คุณค่าของชีวิต

6.2 วินาทีสุดท้ายของพ่อ

6.3 ปุชนียบุคคลประจำบ้าน

6.4 การให้พรลูกหลาน

6.4.1 “การให้พร” คืออะไร

6.4.2 ความสำคัญของการให้พร

6.4.3 ความประเสริฐเกิดขึ้นในตัวได้อย่างไร

6.4.4 วิธีสร้างความประเสริฐให้เกิดขึ้นในตัว

6.4.5 ความประเสริฐทำให้คำอวยพรเกิดความศักดิ์สิทธิ์ได้อย่างไร

6.4.6 ข้อคิดของหลวงพ่

6.5 ฝึกความไม่ประมาทจากการอยู่รอดังค์

1. คุณค่าของชีวิตคนเราอยู่ที่การรู้คุณค่าของชีวิต แล้วใช้ชีวิตให้คุ้มค่าด้วยความไม่ประมาท เร่งสั่งสมบุญอย่างเต็มที่ โดยละความชั่วทั้งปวง ทำแต่ความดี และกลับจิตให้ผ่องใสอยู่เสมอ
2. การเป็นปูชนียาจารย์ประจำบ้านเกิดมาจากตลอดชีวิตที่ผ่านมามีความประพฤติดี ฝึกฝนปรับปรุงตนเองมาตลอด ในทางธรรมก็หมั่นศึกษาหลักธรรม ตั้งใจทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนามาตลอด นอกจากนี้ยังหมั่นสั่งสอนลูกหลานอยู่เป็นประจำ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้รู้ถึงคุณค่าของชีวิตและสอนเด็กให้รู้ตาม เพื่อไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตด้วยการสั่งสมบุญให้เต็มที่
2. เพื่อให้เป็นปูชนียาจารย์ประจำบ้านและสังคม

บทที่ 6

บั้นปลายชีวิต

6.1 คุณค่าของชีวิต

บางทีทั้งที่รู้ว่าชีวิตของเราไม่ได้ยืนยาวเป็นพันปี แต่บางครั้งก็ยังเผลอหลงไหลเพลิดเพลินไปกับเรื่องที่ไม่เป็นเรื่องจนได้ แล้วบางครั้งก็นำความทุกข์มาให้ตนเองด้วย แถมยังต้องกลับมานั่งเดิตร้อนเพราะตนเองทำตนเองแท้ ๆ ในภายหลัง บางท่านก็คงเคยรู้สึกอย่างนี้เหมือนกัน และอาจเคยตั้งคำถามกับตนเองว่า ชีวิตที่นับถอยหลังสู่ความตายเช่นนี้ เราจะมีวิธีใช้ชีวิตให้คุ้มค่า และมีสติอยู่เสมอได้อย่างไร

หลวงพ่อรูปหนึ่งท่านอธิบายเรื่องนี้อย่างชัดเจน จึงนำมาถ่ายทอดสู่กันเพื่อความมีสติ และดำเนินชีวิตอย่างรู้คุณค่าวันเวลาของชีวิตที่ลดน้อยถอยลงไปทุกวินาทีไว้ ณ โอกาสนี้

หลวงพ่ของท่านมักให้สติญาติโยมที่มาทำบุญที่วัดอยู่เสมอว่า

“มนุษย์ทุกคนล้วนเกลียดทุกข์อยากได้สุขทั้งนั้น แต่ชีวิตมนุษย์กลับไม่สามารถปฏิเสธความทุกข์ได้ ชีวิตจึงมีสุขมีทุกข์คละเคล้ากันไป การรับมือกับความทุกข์อย่างมีสติต่างหากคือสิ่งที่เราควรเตรียมตัวให้พร้อม

คนทุกคนมีความทุกข์ติดตัวมาตั้งแต่แรกเกิดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้อยู่ 3 ประการ คือ ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ทุกข์เหล่านี้คอยเล่นงานเราอยู่ทุกวัน หนักบ้างเบาบ้างเท่านั้น

ความจริงเราน่าจะมองเห็นความทุกข์ประจำตัวนี้ได้ชัดเจน แต่ทว่าเรากลับบังตาของตนเองด้วยเรื่องอื่น จึงยังตะเกียกตะกายไขว่คว้าแสวงหาทุกข์เพิ่มขึ้นไปอีก ไม่ว่าจะเป็นการหาคนรัก สามี ภรรยา บุตร มาครอบครองเป็นของตน เพราะหวังว่าเราจะได้พบความสุขจากการมีเขาเหล่านั้น

แต่เนื่องจากในตัวของเขาเอง ก็มีทุกข์ประจำตัวเหมือนกับเรา คือมีความแก่ ความเจ็บ ความตายอยู่ประจำตัวเช่นกันเพราะฉะนั้นทันทีที่ได้เขามาครอบครองแทนที่จะได้สุขอย่างที่หวัง เรากลับต้องรับภาระทุกข์ประจำตัวเขา และทุกข์จากการพลัดพรากจากสิ่งที่รักเพิ่มขึ้นอีก

ใครที่มีครอบครัวแล้ว มีลูกแล้ว คงจะเข้าใจความทุกข์เหล่านี้ดี ลำพังแค่หน้าที่ทำมาหากิน และหน้าที่ดูแลพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดตนเองก็หมดเวลาในแต่ละวันแล้ว แต่พอมีครอบครัวก็ต้องไปทำหน้าที่สามีภรรยา ทำหน้าที่พ่อแม่เลี้ยงลูกของตนเองอีก ซึ่งในแต่ละหน้าที่ก็มียานมากมายรออยู่ในนั้น ชีวิตครอบครัวจึงมีอีกสารพัดความห่วง ความหวงได้ทุกวัน

ถ้าประคองชีวิตครอบครัวเป็นก็จะพอมีช่วงเวลาแห่งความสุขอยู่บ้างแต่ว่าสุดท้ายแล้ว ก็ไม่มีใครหนีความทุกข์ได้อยู่ดี เพราะพอถึงเวลาก็ต้องตายจากกันไป รักแสนรัก ห่วงแสนห่วง หวงแสนหวง ก็ต้องพรากจากกันอยู่ดี นี่เป็นความจริงของชีวิตที่เราไม่อยากจะ แต่มันต้องมาถึงเรสักวัน การมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข จึงต้องรู้จักอดทนความทุกข์ให้ได้ และไม่ไปหาทุกข์ใหม่มาเพิ่มให้ตนเอง

บางท่านอาจคิดว่าสอนอย่างนี้ เป็นการสอนให้มองโลกในแง่ร้าย แต่ที่ถูกต้อง คือ การสอนให้มองโลกตามความเป็นจริง เราจะได้รับมือกับความจริงถูก

พระพุทธองค์ทรงเป็นผู้ชนะทุกข์ จึงทรงชี้ให้เราเห็นว่า คนที่จะรับมือกับความทุกข์อย่างไม่คาดฝันได้อย่างมีสตินั้น เขาจะต้องรู้จักเตรียมตัวเตรียมใจพร้อมจะเผชิญกับความแก่ ความเจ็บ ความตายอยู่ทุกวันด้วยการหมั่นทบทวนเตือนตนเองด้วยเรื่อง 3 ประการ ดังนี้

1) รู้จักเป้าหมายที่แท้จริงของชีวิต คือ รู้ว่าที่เราเกิดมานี้ ไม่ใช่เพื่อมาสนุกสนานเฮฮา แต่เกิดมาเพื่อสั่งสมบุญกุศล แสวงหาหนทางพ้นทุกข์ในวัฏสงสาร มุ่งไปพระนิพพานตามรอยบาทพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป

2) รู้จักเตือนตนเอง คือ หมั่นเจริญมรณานุสติเป็นประจำว่า เรามีความตายเป็นธรรมดา จะล่วงพ้นความตายไปไม่ได้ หลีกเสี่ยงไม่ได้ และจะตายเมื่อไรก็ไม่รู้ ยิ่งกว่านั้นระหว่างที่ยังไม่ตายก็ยังคงพลัดพรากจากสิ่งที่รักที่พอใจอีกด้วย

การนึกถึงความตายบ่อย ๆ ก็มี 2 กรณี

กรณีที่ 1 นึกไม่เป็น นึกว่าไม่ช้าก็ตาย เลยไม่อยากทำอะไร อยู่ไปวัน ๆ นอนรอความตายอยู่เฉย ๆ ไม่อยากทำความดี

กรณีที่ 2 นึกเป็น นึกว่าอย่างไรเสียก็ต้องตาย เพราะฉะนั้นก่อนตายจะต้องใช้ชีวิตใช้ร่างกายของเรานี้ให้คุ้มค่า จึงทุ่มชีวิตจิตใจทำความดี ให้มีความดีติดตัวไปมาก ๆ

ทำดีก็ตาย ทำชั่วก็ตาย ชี้เกียจก็ตาย ขยันก็ตาย ฉลาดก็ตาย โง่ก็ตาย เศรษฐีก็ตาย ขอดทานก็ตาย ทุกคนต้องตายหมด แต่ความตายไม่ใช่เป้าหมายสุดท้ายของชีวิต ทุกชีวิตเกิดมามีเป้าหมายเพื่อสร้างบุญบารมี ฝึกตนเองให้หมดกิเลส มุ่งไปพระนิพพาน เพราะฉะนั้นเมื่อยังไม่หมดกิเลสก็ควรทำดีให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป จนกว่าจะถึงวันตาย คิดอย่างนี้และทำอย่างนี้ย่อมดีที่สุด

การพิจารณาถึงความตาย และความพลัดพรากนี้ เมื่อทำบ่อยๆ เป็นประจำทุกคืน ก่อนนอน จะทำให้เกิดสติและเจริญสมาธิภาวนาได้ดีเยี่ยม กลายเป็นคนไม่ประมาท รู้จักเตรียมตัวก่อนตาย ไม่สร้างภาระผูกพันทั้งต่อบุคคลและสิ่งของ ตั้งใจมุ่งมั่นเร่งรีบทำความดี ไม่กลัวเกรงความเหนื่อยยาก เพราะรู้แน่แกใจแล้วว่าความตายนั้นได้ย่างกรายเข้ามาเป็นเงาตามตัว ตั้งแต่แรกเกิด และรอจังหวะจุใจอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก

3. รู้จักรีบเร่งสั่งสมบุญอย่างเต็มที่

ความคุ้มค่าของการใช้ชีวิตของคนเราอยู่ที่เราใช้เวลาไปกับอะไร ถ้าเราใช้เวลาไปในสิ่งที่เรานำติดตัวไปไม่ได้ในชีวิตสัมปรายภพ สิ่งนั้นก็ไม่ใช่เรียกว่ามีประโยชน์อย่างแท้จริง

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบดีว่า สิ่งที่เราจะนำติดตัวไปได้ คือ ผลแห่งการกระทำของตนเอง โดยพระองค์ตรัสว่า “เราทุกคนมีผลกรรมเป็นของตน เราทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว ใครจะมารับผลกรรมแทนเราไม่ได้”

พระพุทธองค์จึงทรงสนับสนุนให้ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าด้วยหลักการดำเนินชีวิต 3 ประการ ดังนี้

1. ละเว้นความชั่วทั้งปวง คือ ความชั่วใดที่เคยทำให้เลิกให้หมด ส่วนความชั่วใดที่ยังไม่เคยทำก็เว้นให้หมด อย่าไปทำเพราะมันจะทำให้เราชั่วหนักเข้าไปอีก และมีผลร้ายแรงถึงขั้นตกนรก ปิดสวรรค์ ปิดพระนิพพาน

2. ทำความดีให้ถึงพร้อม คือ ความดีใดที่ยังไม่เคยทำให้รับทำให้มาก ๆ ส่วนความดีใดที่เคยทำแล้วก็ให้ทำอีก และทำให้มาก ๆ ทำให้ดียิ่งขึ้นไปกว่าเดิม เพื่อปิดนรก เปิดทางสวรรค์ เปิดทางพระนิพพานให้แก่ตนเอง

3. กลั่นใจให้ผ่องใส คือ การรักษาใจของตนเองให้ผ่องใสทุกลมหายใจเข้าออก เพราะถ้าหายใจเข้าแล้วไม่ออก เราก็ตาย หายใจออกแล้วไม่เข้า เราก็ตาย ความตายไม่มีอะไรบอกให้เรารู้ล่วงหน้า เราจึงต้องเตรียมตัวตายให้พร้อมด้วยการหมั่นรักษาใจให้ผ่องใสอยู่เสมอ

ความใสและความหมองของใจ คือ ประตูที่เปิดไปสู่ทางไปสวรรค์หรือนรกที่เรากำหนดเอง

ถ้าตายไปขณะที่ใจขุ่นมัว เพราะกำลังนึกถึงบาปที่เคยก่อเอาไว้ ใจย่อมถูกดึงดูดให้ไปเกิดในนรก ต้องรับทัณฑ์ทรมานตามผลกรรมชั่วที่ตนเคยทำไว้ขณะเป็นมนุษย์

แต่ถ้าตายไปในขณะที่ใจผ่องใส กำลังนึกถึงความดีที่เคยทำไว้ในอดีต ใจย่อมถูกดึงดูดให้ไปเกิดบนสวรรค์ มีทิพยสมบัติอันประณีตตามกำลังแห่งผลกรรมดีที่ตนเคยทำไว้ขณะเป็นมนุษย์

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้วิธีละเว้นความชั่ว ทำความดีให้ถึงพร้อม กลั่นใจให้ ผ่องใส ไว้ 10 ประการ เรียกว่า “บุญกิริยาวัตถุ 10” ดังนี้

1. ทาน คือ การบริจาคทรัพย์สิ่งของแก่ผู้ที่ควรให้
2. ศีล คือ การสำรวมกาย วาจาให้สงบเรียบร้อย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น
3. ภาวนา คือ การฝึกใจให้มีความผ่องใสด้วยการทำสมาธิ
4. อปจายนะ คือ การมีความเคารพอ่อนน้อมต่อผู้มีคุณธรรม
5. ไวยยาวัจจะ คือ การช่วยเหลือขวนขวายในกิจที่ชอบ ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิด ประเพณีและศีลธรรมอันดีงาม
6. ปัตติทานะ คือ การอุทิศส่วนบุญให้ผู้อื่น
7. ปัตตานุโมทนา คือ การอนุโมทนาบุญที่ผู้อื่นทำ
8. อัมมัสสนะ คือ การฟังธรรม
9. อัมมเทสนา คือ การแสดงธรรม
10. ทิฏฐุชุกัมม์ คือ การปรับปรุงความเห็นของตนให้ถูกต้อง

บุญกิริยาวัตถุทั้ง 10 ประการนี้ สามารถสรุปได้เป็น บุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนา

บุคคลที่รู้จักเป้าหมายชีวิต หมั่นเจริญมรณานุสติและรีบเร่งทำความดีอย่างเต็มกำลัง ย่อมมองโลกตามความเป็นจริง ความทุกข์ใด ๆ ที่เข้ามาถล่มทลายก็ไม่อาจทำให้ใจของเขา หวั่นไหวได้เลย ความสุขย่อมติดตามตัวเขาไปทุกอย่างก้าวทั้งในชาตินี้และชาติต่อ ๆ ไปอย่าง แน่นนอน”

ทั้งหมดนี้ก็คือคำสอนของหลวงพ่อก็คอยเตือนสติว่า อย่าประมาทในชีวิต ให้ตั้งใจ ทำความดี ละเว้นความชั่ว กลั่นใจให้ผ่องใสเป็นประจำทุกวัน เวลาชีวิตจึงจะผ่านไปอย่างมีคุณค่า

ผู้เขียนหวังว่าการนำคำสอนของหลวงพ่อกลับมาเล่าสู่กันฟังนี้ คงพอจะช่วยให้ผู้อ่าน ทราบถึงแนวทางการเตรียมตัวรับมือกับความทุกข์ประจำชีวิตได้อย่างมีสติ เพราะคุณค่าของ ชีวิตที่แท้จริงนั้นอยู่ที่การใช้เวลาในโลกใบนี้ ให้ผ่านไปกับการสร้างบุญบารมี ปิดทางนรก เปิดทางสวรรค์ เปิดหนทางพระนิพพานให้แก่ตนเองได้สำเริศจนนั่นเอง

6.2 วินาทีสุดท้ายของพ่อ

วันหนึ่ง มีหญิงสาวมากราบปรึกษาปัญหาเรื่องพ่อของเธอกับหลวงพ่อรูปหนึ่ง และเนื่องจากเรื่องนี้เป็นความรู้ที่สำคัญต่อการดูแลผู้มีพระคุณในยามคับขันของชีวิต จึงขอนำมาเล่าสู่กันฟังเพื่อเป็นข้อคิดเตือนใจ และเป็นแนวทางการดูแลวินาทีสุดท้ายในชีวิตของท่านอย่างถูกต้องหลักวิชาในพระพุทธศาสนา

เธอเล่าว่า “เมื่อตอนที่ดิฉันอายุ 10 ขวบ พ่อกับแม่ก็แยกทางกัน แม่ดูแลดิฉันมาตามลำพังโดยตลอด แม่เป็นคนเชื่อเรื่องบุญกรรม ท่านจึงขยันตักบาตรทุกเช้า ส่วนพ่อไม่เคยแวะมาดูแลดิฉันเลย แม่ดิฉันจะรู้ว่า พ่อย้ายไปอยู่ที่ไหน แต่ก็ไม่เคยไปหาพ่อเลย ได้เพียงแค่โทรศัพท์คุยกันเป็นครั้งเป็นคราวเท่านั้น

ตอนนี้ พ่อล้มป่วยหนัก ต้องเข้าโรงพยาบาลอย่างกะทันหันตอนกลางดึก ดิฉันจึงไปเยี่ยมพ่อ หมอบอกว่า พ่อป่วยเป็นโรคมะเร็ง อีกไม่กี่เดือน ก็คงจะจากโลกนี้ไปแล้ว ท่านเป็นคนไม่เชื่อเรื่องบุญเรื่องบาป ดิฉันจะช่วยพ่ออย่างไรดีคะ ถ้าหากลูก ๆ ทำบุญให้ในขณะที่ท่านมีชีวิตอยู่ ท่านจะได้รับไหมคะ เผื่อว่าจะทุเลาอาการทรมานได้บ้าง ?”

หลวงพ่อบอกให้ดิฉันฟังว่า

“ในการดูแลผู้ป่วยใกล้ตาย ไม่ว่าจะป่วยด้วยโรคอะไรก็ตาม ก่อนอื่น คุณต้องทำความเข้าใจก่อนว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดของคนเราก่อนตายก็คือ ใจต้องไม่มีเรื่องเศร้าหมอง ถ้าเศร้าหมองเมื่อไร มีทุกข์หรืออบายเป็นที่ไป

เรื่องนี้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเป็นพุทธพจน์เอาไว้ว่า

“จิตเต สงฺกิลฺลฺเจ ทุกฺคิ ปาฏิกฺขงฺขา” แปลว่า “เมื่อจิตเศร้าหมอง ย่อมมีทุกข์เป็นที่ไป”

เพราะฉะนั้น ตลอดสองเดือนจนถึงวินาทีสุดท้ายที่พ่อมีชีวิตอยู่เนี่ย อย่าให้ท่านมีเรื่องเศร้าหมองจิตอย่างเด็ดขาด แล้วเรื่องที่ทำให้ใจคนเราผ่องใสได้ดีที่สุด ก็คือเรื่องการทำบุญ

ในกรณีที่คุณพ่อไม่ชอบทำบุญนี้ ถ้าลูกเป็นคนทำให้ แล้วท่านจะได้บุญหรือไม่ ?

คำตอบคือ ท่านก็ได้เหมือนกัน ถ้าท่านอนุโมทนาบุญกับเราเป็น แต่ได้น้อย ต้องให้ท่านทำเอง

คนที่ไม่เชื่อเรื่องบุญ บาป ไม่เชื่อเรื่องนรก สวรรค์ แต่เชื่อว่าชาติหน้าไม่มีตายแล้วสูญ พวกนี้พอบาปตามมาทัน ก่อนตายก็ต้องได้รับทุกข์ทรมานมากกันทุกคน

ในฐานะที่เราเป็นลูก ก็ควรเฝ้าดูแลอยู่ใกล้ ๆ ได้โอกาสก็ชวนท่านคุยเรื่องธรรมะบ้าง นวดอกไม้ธูปเทียนมาให้ท่านบูชาพระตอนเช้า ตอนเย็น และก่อนนอน แรก ๆ ท่านอาจจะไม่ยอมทำตาม แต่เราก็ต้องค่อย ๆ พุดให้ท่านเข้าใจเรื่องบุญบาป บอกให้พ่อไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน ๆ เท่าที่จะทำได้

ถ้าท่านลุกนั่งไม่ขึ้น ก็ให้นอนสวดบนที่นอนนั้นแหละ เมื่อก่อนตอนที่ท่านยังสบายดี อาจจะไม่ใช่ แต่พอเจ็บหนักใกล้ตายเข้า ลูกบอกให้ขอให้พระช่วย ท่านอาจจะยอมเชื่อ

หรือเราอาจจะเตรียมข้าวปลาอาหาร ผลไม้ ดอกไม้ ไว้ให้ท่านใส่บาตร ถ้าเรา นิมนต์พระมารับถึงห้องได้เลยก็ดี แต่ถ้าพระมาไม่ได้หรือแถวนั้นไม่มีพระ เราก็ไปตักบาตร แทนท่าน แล้วกลับมาเล่าให้ท่านฟังว่า ได้ไปทำบุญทำทานมาให้ท่านอย่างนี้ ๆ

ถ้าท่านยังพอมีบุญอยู่บ้างก็จะค่อยตาม อาการป่วยที่ทรมานทรมายก็จะลดลง หากท่านไม่ยอมสักอย่าง ก็จนปัญญา ก็ขอไปทดแทนคุณกันชาติหน้าก็แล้วกัน ชาตินี้คงช่วยอะไรไม่ได้

เมื่อหลายปีก่อน มีคนที่หลวงพ่อรู้จักคนหนึ่งเป็นมัลคทายก ป่วยเป็นโรคเบาหวาน จนถึงต้องตัดขา หลังจากตัดใหม่ ๆ ประมาณบ่าย 2 โมงของทุกวัน จะปวดแผลมาก ทำอย่างไรก็ไม่หาย

แต่เนื่องจากการที่เคยเข้าวัดมาก่อน จิตใจเชื่อในเรื่องบุญเรื่องบาปอยู่แล้ว พอหลวงพ่อกับไปเยี่ยม ก็เอาเทปนำสวดมนต์และนั่งสมาธิไปให้ หลังจากรับประทานอาหารเข้า ก็ให้หลับพักผ่อน จนกระทั่งถึงบ่ายโมงครึ่งใกล้เวลาที่เริ่มปวด จึงเปิดเทปบทสวดมนต์ให้ท่าน สวดคลอตามไป พอเวลาล่วงไปจนเลยบ่ายสองโมง ท่านเลยลืมอาการปวดไปได้ ทำอย่างนี้ทุกวันจนกระทั่งแผลหายดี นี่ก็เป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งที่เคยทำได้ผลมาแล้ว

เรื่องนี้ก็เป็นข้อคิดว่า ใครที่ยังซี้เกียจสวดมนต์อยู่ ขอให้เริ่มหัดสวดไว้ เมื่อถึงคราวป่วยใช้หากต้องพบกับสภาพเช่นนี้ จะได้รับสวดมนต์ปะทะไว้มาก่อน เมื่อใจแน่วแน่เกาะติดอยู่กับการสวดมนต์ จะได้ลืมอาการเจ็บปวด นี่ก็เป็นวิธีที่ทดลองทำได้ผลมาแล้ว

อย่างไรก็ตาม การที่เราตัดสินใจมาดูแลพ่อตอนเจ็บป่วย ก็เป็นสิ่งที่ถูกต้อง แม้ว่าท่านจะไม่เคยสนใจมาดูแลเรากับคุณแม่เลยก็ตาม เพราะว่าพ่อแม่เป็นผู้มีพระคุณอย่างยิ่งต่อเรา

ประการที่ 1 พ่อแม่เป็นต้นแบบที่ดีของลูก คือเป็นผู้ให้รูปร่างมนุษย์ที่เหมาะสมในการสร้างชีวิตทุกรูปแบบ ดังนั้นแม้พ่อแม่จะไม่เลี้ยงดูบุตร ก็ได้ชื่อว่ามีส่วนอยู่แล้ว และถ้าท่านเลี้ยงดู ทำหน้าที่ของพ่อแม่ดีที่สุดในแบบสมบูรณ์แบบ พระคุณของท่านก็จะยิ่งมากมาย สุดจะนับจะประมาณได้

ประการที่ 2 พ่อแม่เป็นผู้ให้อภัยแก่ลูกอยู่เสมอ ไม่ผูกโกรธ แม้จะดูว่ากล่าวหรือเยียนตีลูกบ้าง ก็เป็นเพราะความรัก ความห่วงใย ต้องการสั่งสอนให้ลูกเป็นคนดี ทุกครั้งที่ไม่เรียบร้อยทบทวนลูก เชื่อเถอะว่า เหมือนมีมิดกรีตลงบนหัวใจของพ่อแม่ด้วย ในโลกนี้ไม่มีใครที่รักลูก เป็นมิตรแท้ต่อลูกเหมือนพ่อแม่ เพราะท่านคิดแต่จะให้เพียงอย่างเดียว ลูก ๆ ไม่ต้องหวาดระแวงเลยว่าพ่อแม่จะทรยศหักหลังเหมือนคนอื่น

ประการที่ 3 พระคุณของพ่อแม่มีมากมายเกินกว่าจะตอบแทนได้หมด ลูกที่ดีต้องสำนึกในพระคุณของพ่อแม่ให้เปี่ยมล้นในใจอยู่เสมอ ปฏิบัติต่อท่านให้ดีที่สุด ให้สมกับที่ท่านเป็นพระในบ้าน

หน้าที่ของลูกที่ควรปฏิบัติต่อพ่อแม่ กล่าวโดยย่อ คือ

1) คอยดูแลท่านให้ดี ตั้งแต่เรื่องอาหารเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยามเจ็บป่วย ก็ช่วยพยาบาลรักษาให้ดีที่สุด ทำให้สม่าเสมอตราบนานวันที่สุดท้ายของท่าน

2) ประพฤติตนเป็นคนดี สร้างชื่อเสียงให้แก่วงศ์ตระกูล ให้พ่อแม่ภาคภูมิใจ

3) ประพฤติตนให้เหมาะสมกับการที่จะเป็นผู้รับมรดก

4) ทำกิจการงานแทนท่านไม่ให้บกพร่อง

5) ชักชวนหรืออำนวยความสะดวก สนับสนุนให้ท่านได้มีโอกาสทำทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา จะได้เป็นบุญติดตัวท่านไปในภพเบื้องหน้า เป็นการถางหนทางไปสู่พระนิพพานของท่านเอง หน้าที่นี้เป็นหน้าที่สำคัญที่สุดที่ลูกทุกคนต้องปฏิบัติต่อพ่อแม่

แม้ที่สุดเมื่อท่านละโลกไปแล้วก็ต้องทำบุญ กรวดน้ำ อุทิศส่วนกุศลให้ท่านอย่างสม่าเสมอ อีกประการหนึ่งด้วย”

ผู้เขียนคิดว่าเรื่องนี้ เป็นข้อคิดเตือนใจว่า ในขณะที่คุณพ่อคุณแม่ทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีอยู่นั้น ก็จะต้องไม่ลืมไปทำหน้าที่ลูกต่อพ่อแม่ของตัวเอง หรือปู่ย่าตายายของลูกด้วย เพื่อให้ลูกได้เห็นตัวอย่างว่าเขาควรจะปรนนิบัติต่อพ่อแม่ของเขาอย่างไรในยามแก่เฒ่า และในช่วงวินาทีสุดท้ายของพ่อแม่มาถึง ก็รู้จักดูแลภาวะจิตใจของพ่อแม่ให้ผ่องใส จะได้ไปสู่สุคติได้อย่างถูกหลักวิชาในพระพุทธศาสนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ที่เราทำให้ลูกดู จะย้อนมาสู่ตัวเราในคราวที่ต้องเผชิญวินาทีสุดท้ายของเรานั่นเอง

6.3 ปุชนียบุคคลประจำบ้าน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา มีรายงานว่า ในประเทศไทย มีสถิติผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าสามแสนคนต่อปี ขณะที่บ้านพักคนชรารองรับได้เฉลี่ยเพียงสองร้อยคนต่อปี สาเหตุมาจากลูกหลานเกิดความเบื่อหน่ายผู้เฒ่าและไม่ต้องการเป็นภาระเลี้ยงดู แนวโน้มผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งเพิ่มขึ้นเช่นนี้ สร้างความสลดหดหู่ใจต่อผู้พบเห็นยิ่งนัก

ปัญหาการทอดทิ้งพ่อแม่ผู้มีพระคุณให้ตกกระทาลำบากในยามแก่ชรา ถือเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะพระพุทธศาสนาสอนว่าพ่อแม่มีความสำคัญเหมือนเป็นพระอรหันต์ของบ้าน แทบเท่าของท่าน เป็นเหมือนต้นทางสวรรค์ของลูกทุกคน

ป๊อตาทวดท่านให้ข้อคิดว่าคนเราจะทำอะไรเจริญก้าวหน้าได้ขนาดไหน ก็ดูที่เขาตอบแทนพระคุณพ่อแม่อย่างไร เพราะในโลกนี้ไม่มีใครมีพระคุณมากกว่าพ่อแม่ของเขาแล้ว แต่ถ้าขนาดพ่อแม่ของเขาเองยังทำไม่ดี ก็ไม่มีทางที่เขาจะกตัญญูกตเวทีกับใครได้ หนทางเจริญย่อมไม่มีในคนที่ทอดทิ้งพ่อแม่

จากคำพูดของป๊อตาทวด ถ้าลูกหลานมองย้อนกลับไปเมื่อตอนที่ตนเองยังเป็นเด็ก ยังเป็นทารกนอนแบเบาะช่วยเหลือตนเองไม่ได้ แล้วพ่อแม่เกิดเบื่อหน่ายเราขึ้นมาบ้าง อุ้มเราไปทิ้งไว้ในถังขยะหรือข้างถนน ป่านนี้เราอาจเสียชีวิตไปแล้ว หรือถ้ารอดมาได้ก็คงไม่พ้นเป็นเด็กเร่ร่อน อดมื้อกินมื้อ ไม่มีอนาคตเหมือนทุกวันนี้ เพราะฉะนั้น ลำพังเพียงพระคุณที่ท่านยอมรับเราไว้เป็นลูก ไม่ทอดทิ้งเราให้ตายในวัยเด็ก พระคุณของท่านก็มากล้นเกินกว่าจะทดแทนท่านได้หมดสิ้นแล้ว

ดังนั้นสิ่งที่ถูกต้อง คือ การตอบแทนพระคุณท่านให้สมกับที่ท่านยอมรับเราเป็นลูกเลี้ยงดูเรา ไม่ทอดทิ้งเรา แม้บางครั้งลำบากต้องอดมื้อกินมื้อ ท่านก็ยอมอดเพื่อให้เราอิ่มก่อน อดทนสารพัดเพื่อหาทางเลี้ยงให้เราเติบโตใหญ่ได้ทุกวันนี้

จากปัญหาดังกล่าวที่นำมาเล่าให้ฟังในตอนต้นเรื่องนี้ ก็ทำให้อดย้อนมาคิดถึงตนเองในยามบั้นปลายชีวิตไม่ได้ว่า เมื่อความชราครอบงำเต็มที่ เรี่ยวแรงก็หดหาย ร่างกายก็เล็กผอมคำสั่งเราแล้ว ความรำคาญตนเองที่ทำอะไรไม่ได้ตั้งใจเหมือนก่อนก็มีมากขึ้น จะทำอะไรแต่ละอย่าง ต้องเรียกหาลูกหลานมาช่วยเหลือ แม้แต่การขับถ่ายก็ต้องอาศัยลูกหลานคอยช่วยเหลือดูแลทุกขั้นตอน อาการสังขารหมดสภาพเช่นนี้ อย่าว่าแต่ตนเองรำคาญ แม้แต่ลูกหลานก็

รำคาญ ถ้าไม่ได้รักปู่ย่าตาทวดจริง ๆ เขาก็ไม่อยากดูแล บางคนที่ทนดูแลอยู่เพราะหวังได้มรดกของผู้เฒ่าก็มีอยู่มาก เราจะมีวิธีป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาสืบพระคุณปู่ย่าตาทวดนี้เกิดขึ้นในครอบครัวของเราอย่างไร

ปู่ย่าตาทวดท่านให้หลักการเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนว่า การป้องกันลูกหลานสืบพระคุณปู่ย่าตาทวดที่ดีที่สุด คือพ่อแม่ต้องจงมือลูกตั้งแต่เล็กไปเป็นลูกมือช่วยอุปัฏฐากดูแลปู่ย่าตาทวดของลูกหลานอยู่เสมอ พ่อแม่ดูแลปู่ย่าตาทวดได้ดีอย่างไร ต่อไปเขาก็จะดูแลพ่อแม่อย่างนั้น ตามที่เขาได้รับการฝึกฝนมา

และที่สำคัญก็คือ การจะปลูกฝังความกตัญญูให้ได้ผลเร็ว เมื่อพ่อแม่ให้ลูกมีส่วนร่วมในการปรนนิบัติดูแลปู่ย่าตายาย จะต้องพรรณนาพระคุณของท่านให้ลูกฟังทั้งต่อหน้าและลับหลังด้วย การทำอย่างนี้จะทำให้เขาเห็นภาพบุคคลที่มีความกตัญญูทวดเท่าที่ได้ชัดเจนจากพ่อแม่ของเขาเอง เขาก็จะรู้ว่าการเป็นคนมีความกตัญญูทวดเท่าต่อพ่อแม่ต้องปฏิบัติตนอย่างไรจึงถูกต้อง

แต่ถ้าพ่อแม่ปรนนิบัติปู่ย่าตายายไป ก็บ่นไป ต่ำไป หรือบางทีทวาดทูปตีลงไม้ลงมือกับท่านด้วยความเกรี้ยวกราด ทั้งต่อหน้าและลับหลังลูกด้วยแล้ว ลูกได้เห็นได้ยินก็จะจำเป็นแบบอย่าง แล้วก็จะทำกับปู่ย่าตายายอย่างที่คุณแม่ทำบ้าง กงเกวียนกำเกวียนนี้ก็จะย้อนมาถึงพ่อแม่เองในยามแก่ชรา ความเข้าใจที่ปู่ย่าตาทวดเคยรู้สึกว่าคุณหลานไม่รัก ความเข้าใจที่เหมือนเป็นส่วนเกินของบ้าน ความเข้าใจเพราะไม่รู้จะไปอยู่ที่ไหน ความเข้าใจที่รู้สึกว่ามีฐานะแย่กว่าคนรับใช้ ก็จะย้อนคืนมาทำลายจิตใจของคุณแม่บ้าง ในยามบั้นปลายชีวิตของคุณแม่เองเพราะไปทำตัวอย่างที่ไม่ถูกต้องให้เขาดู

พ่อแม่อยากให้ลูกดูแลตนเองในยามแก่ชราให้ดีที่สุดอย่างไร ก็ต้องดูแลพ่อแม่ของตนเองให้ดีที่สุดควบคู่ไปกับการฝึกให้เขาช่วยเป็นลูกมืออย่างนั้นด้วย วันหนึ่งเมื่อเขาโตขึ้นแล้วเขาจะต้องดูแลพ่อแม่ให้ดีที่สุด ไม่ให้มีสิ่งใดมากระทบกระเทือนใจแม้แต่น้อยเลย มีแต่ตั้งใจเอาบุญดูแลพ่อแม่อย่างเดียว

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่พ่อแม่ปลูกฝังความกตัญญูทวดเท่าให้แก่ลูกแล้ว ปู่ย่าตาทวดท่านก็เตือนอีกว่าพ่อแม่เองก็ต้องเตรียมตัวแก่ก่อนแก่ด้วย นั่นก็คือ การเตรียมตัวเป็นปู่ชนียบุคคลประจำบ้านนั่นเอง

ถ้าไม่ฝึกฝนตนเองเอาไว้ล่วงหน้า พอสังขารร่วงโรยลงมากแล้ว ก็จะปรับใจไม่ทัน และนั่นก็จะเกิดความเครียดหลายอย่างตามมาอีก กลายเป็นบั้นปลายชีวิตที่มีความทุกข์เพราะไม่เคยเตรียมตัวมาก่อนนั่นเอง

การเตรียมตัวเป็นปุชเนียบุคคลประจำบ้านมีข้อควรปฏิบัติอย่างไรบ้าง
ก่อนอื่น เราจำเป็นต้องทราบก่อนว่า คนแก่นั้น มีอยู่ 2 ประเภท

ประเภทที่ 1 เรียกว่า “แก่แดด แก่ลม”

คือ เป็นคนแก่ประเภทที่ตลอดชีวิตที่ผ่านมาไม่เคยสร้างความดีให้เป็นขึ้นเป็นอัน
ทานไม่ค่อยให้ ศีลไม่ค่อยรักษา การสวดมนต์เจริญภาวนา คั่นคว่ำศึกษาความรู้ทางธรรมก็ไม่
สนใจ มีชีวิตผ่านไปวันหนึ่ง ๆ อย่างไรคุณค่า

คนแก่ประเภทนี้ เป็นคนแก่ที่น่ารำคาญ เพราะเป็นคนขาดเหตุขาดผล ไม่มีหลักคิด
หลักตัดสินใจ ลูกหลานไม่ยอมเข้าใกล้ และคนแก่ประเภทนี้อีกนั้นแหละ ที่ก่อให้เกิดปัญหาใน
ครอบครัวขึ้นมาก เช่น ปัญหาแตกร้างระหว่างแม่สามีกับลูกสะใภ้ เป็นต้น และคนแก่ประเภท
นี้แหละ ที่ลูกหลานไม่ค่อยได้รับความรู้ความดีอะไรเท่าไร ก็เลยทำให้ลูกหลานนึกความดีไม่ออก
จึงถูกนำมาทอดทิ้ง

ประเภทที่ 2 เรียกว่า “แก่บุญ แก่บารมี”

คือ เป็นคนแก่ประเภทที่ตลอดชีวิตที่ผ่านมา นอกจากจะตั้งใจทำมาหากิน และ
สะสมทรัพย์สมบัติ เตรียมไว้ใช้จ่ายในบั้นปลายชีวิตเพื่อจะได้ไม่รบกวนคนอื่นแล้ว ในด้าน
ความประพฤติ กิริยามารยาทก็ปรับปรุงตนเองตลอดมา โดยคิดว่าวันหนึ่งข้างหน้าเมื่อเราแก่
จะได้ไม่เป็นที่น่ารำคาญของลูกหลาน

ในทางธรรม ท่านก็หมั่นศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ตั้งใจให้ท่าน รักษาศีล
เจริญภาวนา มาตามลำดับ นอกจากนี้ยังคอยให้โอวาท อบรม สั่งสอนลูกหลานอยู่เป็นประจำ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเรียกบุคคลประเภทนี้ว่า ปุชเนียบุคคลของลูกหลาน
คือเป็นที่น่าเคารพน่ากราบไหว้ คนแก่ประเภทนี้มีอยู่ในครอบครัวใด ครอบครัวนั้นก็จะเป็นสุข
เสมือนมี “พระอยู่ในบ้าน”

คนแก่ประเภทนี้ ท่านถือหลักในการดำเนินชีวิตง่าย ๆ คือ

1. พยายามตักบาตร คือท่านทำบุญให้ท่านมาตลอด ตักบาตรเป็นประจำทุกเช้า
เป็นการสะสมเสบียงข้ามภพข้ามชาติไปเบื้องหน้า

2. พยายามรักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัดทุกวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านจะระวังศีล
ข้อ 4 ของท่านอย่างที่สุด คือไม่พูดเท็จ ทั้งไม่จู้จี้ขี้บ่น ทั้งทำตนเป็นคนอยู่ง่ายกินง่าย วันโกน
วันพระ ก็พยายามรักษาอุโบสถศีล

3. พยายามหาเวลานั่งสมาธิให้มากที่สุด ท่านตั้งใจนั่งทั้งเช้ามีด กลางวัน
และก่อนนอนตอนกลางคืน เพื่อทำใจให้ผ่องใส

ท่านประพัตติตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูกหลานดู ยามว่างก็อบรมศีลธรรมให้เด็กเล็กในบ้าน เล่านิทานบ้าง เล่าประสบการณ์ชีวิตที่เป็นประโยชน์บ้าง เพื่อเป็นอุทาหรณ์เตือนใจให้ลูกหลานตั้งตนอยู่ในศีลธรรม

ท่านจะไม่ยอมเข้าไปก้าวก่ายในเรื่องเซย เรื่องสะใภ้เป็นอันขาด เพราะถือว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว จะต้องรู้จักแบกรับเรื่องต่าง ๆ ในครอบครัวและแก้ปัญหาด้วยตนเองเป็น โดยที่ไม่มีท่านเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือคอยเข้าไปเป็นคนกลางคอยไกล่เกลี่ยทุกเรื่องไป ในที่สุดแล้ว จะได้เป็นเสาหลักต้นต่อไปของครอบครัวมาทดแทนท่านได้สำเร็จ

ทรัพย์สมบัติใดที่มีอยู่ก็เริ่มมอบให้เป็นภาระของบุตรหลานดูแลรักษาต่อไป เพราะถือว่า เวลาของท่านเหลือน้อยแล้ว ต้องวางมือจากภาระในการดูแลมรดกตกทอดของบรรพบุรุษ และมอบให้เป็นภาระหน้าที่ของลูก ๆ ต่อไป ส่วนทรัพย์สมบัติที่อิงงายมาจากความพากเพียรของท่าน ในส่วนที่ต้องเก็บไว้เป็นเงินค่าจัดงานศพและทำบุญก่อนสุดท้าย ท่านก็จะแบ่งเอาไว้ต่างหากเรียบร้อย ไม่ปล่อยให้ลูกหลานเป็นภาระเรื่องเงินค่าทำศพของท่าน ส่วนที่เหลือจากนี้ท่านก็มอบเป็นต้นทุนในการดูแลครอบครัวของลูกหลานต่อไป ท่านแบ่งทรัพย์สินมรดกไว้เรียบร้อย พร้อมทั้งเตรียมตัวตายอยู่ตลอดเวลา หากวันใดต้องลาโลกนี้ไป ท่านก็ถือว่าได้ทำหน้าที่ปุษนิยบุคคลของบ้านสมบูรณ์แบบแล้ว

ท่านผู้อ่านที่เคารพ ท่านคงเห็นแล้วว่า ผู้สูงอายุในประเภทที่ 2 นี้ จะไม่มีทางเหงา หงอยในบั้นปลายชีวิต เพราะลูกหลานอยากใกล้ชิด อยากเข้าใกล้ เนื่องจากยิ่งเข้าใกล้ ก็จะได้ทั้งความรู้ ความดี ความทันโลก ทันชีวิต และความเย็นกายเย็นใจเป็นปกติ ดังนั้น เมื่อเรามองเห็นอนาคตผู้เฒ่าของตัวเองแล้ว เราก็ควรเตรียมตัวแก้ก่อนแก้ คือ เตรียมตัวเป็นพระในบ้านตั้งแต่วันนี้กันเถิด

6.4 การให้พรลูกหลาน

เมื่อชีวิตก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นเท่าไร การอำนวยความสะดวกให้ลูกหลานมีความสุข ความเจริญก้าวหน้า ก็ดูเหมือนจะเป็นหน้าที่หลักของผู้ใหญ่ที่เพิ่มขึ้นมาอีกอย่างหนึ่ง แต่การให้พรนั้น ถ้าทำไม่เหมาะสมกับวัยวุฒิและคุณวุฒิของความเป็นผู้ใหญ่ ลูกหลานก็จะไม่ให้ความเคารพนับถือเกรงใจ การได้ศึกษาว่า ปู่ย่าตายายของเรา มีหลักการและวิธีการให้พรอย่างไร ลูกหลานจึงอยากเข้าใกล้ อยู่ในโอวาท และเติบโตเป็นคนดีของสังคม จะช่วยให้เราเห็นภาพการปรับตัวสู่บั้นปลายชีวิตที่ชัดเจนขึ้น

6.4.1 “การให้พร” คืออะไร

“พร” มาจากคำว่า “วร” (วะ-ระ) ในภาษาบาลี

“วร” แปลว่า “ความประเสริฐ”

การให้พร หมายถึง การให้ความประเสริฐ

ดังนั้น การที่ผู้ใหญ่ให้พรลูกหลาน ก็คือ การให้ความประเสริฐแก่ลูกหลาน

6.4.2 ความสำคัญของการให้พร

หลายท่านอาจจะไม่เคยทราบมาก่อนว่า การให้พรลูกหลาน เป็นประเพณีโบราณที่ครอบครัวไทยสมัยก่อนนิยมปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน โดยทุกวันก่อนจะเข้านอน พ่อแม่และญาติพี่น้องในบ้านจะพาลูกหลานทุกคน มากราบขอพรปู่ย่าตายายอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา แล้วท่านก็จะเอ่ยอวยพรความดีของท่านที่ได้ทำในวันนั้นมาเป็นคำอวยพรให้แก่ลูกหลาน ทำให้ลูกหลานได้เห็นตัวอย่างที่ดีจากปู่ย่าตายาย กลายเป็นการปลูกฝังถ่ายทอดคุณธรรมความดีภายในบ้าน และเป็นการตอกย้ำให้ลูกหลานมีความเชื่อมั่นในเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วอยู่เป็นประจำ

สังคมไทยสมัยก่อนอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ปัญหาสังคมมีน้อย ก็เพราะครอบครัวส่วนมากของประเทศได้อาศัยกิจวัตรนี้ ถ่ายทอดความดีของผู้ใหญ่ในบ้านให้แก่ลูกหลานอย่างสม่ำเสมอ

การให้พรก่อนนอนนี้ ปู่ย่าตายายถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ของครอบครัว เพราะท่านทราบดีว่า หากครอบครัวใดห่างหายเสียงคำพรจากผู้ใหญ่ในบ้านแล้ว ก็เท่ากับบ้านนั้น “ขาดการรวมใจ” ไปด้วย

เมื่อบ้านขาดการรวมใจ ก็เหมือนบ้านที่ขาดใจ เพราะขาดเสียงธรรมะ ขาดเสียงให้กำลังใจ ขาดเสียงเตือนสติจากผู้ใหญ่ในบ้าน

ความขัดแย้ง กระทบกระทั่ง ความเหงาหงอย หดหู่ ขาดขวัญกำลังใจของสมาชิกในบ้านก็จะแทรกเข้ามาทันที ความอบอุ่นผูกพันของสมาชิกในบ้าน ก็จะจืดจางลงไปที่ละน้อย และหมดไป

ในที่สุดบ้านหลังนั้นก็จะมีแต่เสียงดุด่า เสียงทะเลาะวิวาท เสียงตีหมอนเสียงอวยพรให้ลูกหลาน

ครอบครัวที่เข้าใจถึงความสำคัญของกิจวัตรนี้ จึงได้ฝึกหัดลูกหลานให้คุ้นเคยกับการไปกราบขอพรจากปู่ย่าตายายและพ่อแม่ก่อนเข้านอนทุกคืน

บางครอบครัว ปู่ย่าตายายจากโลกนี้ไปแล้ว พ่อแม่ก็จะเป็นคนนำลูกกราบที่รูปภาพของท่านแทน แล้วพ่อแม่ก็จะเป็นผู้เล่าให้ลูกฟังว่า ท่านเคยทำความดีไว้ให้แก่วงศ์ตระกูลอย่างไร

แต่ปัจจุบันกิจวัตรนี้ได้ห่างหายไปจากครอบครัวไทยมาหลายสิบปีแล้ว ทำให้ปัญหาผู้เฒ่าถูกทอดทิ้ง ปัญหาครอบครัว ปัญหาการหย่าร้างเพิ่มขึ้นมาก เพราะขาดการรวมใจเป็นประจำทุกวันนั่นเอง

นอกจากนี้ปัญหาลูกคนหนึ่งก็เกิดจาก ทุกวันนี้ผู้แต่งงานส่วนมากนิยมแยกตัวออกไปสร้างครอบครัวเดี่ยว ในบ้านจึงมีกันแค่พ่อแม่ลูก โอกาสที่ลูกจะได้รับพรจากปู่ย่าตายายจึงเป็นเรื่องที่นาน ๆ เกิดขึ้นที และพ่อแม่ก็ไม่ค่อยทราบถึงความสำคัญของเรื่องนี้ด้วย จึงไม่ได้ทำหน้าที่นี้แทนปู่ย่าตายาย การกระทบกระทั่งในบ้านระหว่างพ่อแม่ลูกจึงเกิดขึ้นเป็นประจำ บางครอบครัวมีภาวะร้ายแรงเหมือนต่างคนต่างอยู่ และนำไปสู่การล่มสลายของครอบครัว โดยที่แต่ละคนก็ไม่ทราบสาเหตุว่า เกิดจากการขาดการรวมใจในแต่ละวันนั่นเอง

ในกรณีของครอบครัวเดี่ยวที่ยังไม่มีการรวมใจ พ่อแม่ก็คงจะต้องหันหน้าเข้าหากัน และกลับมาตั้งหลักกันว่า เราจะปล่อยให้บ้านมีสภาพขาดการรวมใจอย่างนี้ต่อไป เพื่อรอให้เกิดสภาพต่างคนต่างอยู่ หรือว่าจะเริ่มสร้างกิจวัตรการรวมใจในครอบครัว ด้วยการฝึกลูกให้กราบขอพรพ่อแม่ก่อนเข้านอนเป็นประจำตั้งแต่นั้น ซึ่งในตอนเริ่มต้น คุณแม่อาจจะต้องเป็นฝ่ายเริ่มต้นนำลูกกราบขอพรคุณพ่อก่อน ในฐานะที่พ่อเป็นหัวหน้าครอบครัว หลังจากนั้นเมื่อคุณพ่อให้พรลูกเสร็จแล้ว จึงค่อยบอกให้ลูกกราบขอพรคุณแม่บ้าง ในฐานะที่เป็นผู้สนับสนุนให้ทุกคนมีความก้าวหน้า อะไรทำนองนี้ เป็นต้น

ถ้าหากพ่อแม่ตัดสินใจจะวางกิจวัตรประจำบ้านไว้อย่างนี้ ก็เท่ากับเป็นการวางหลักประกันความอบอุ่นผูกพันในครอบครัวไว้อย่างแน่นหนาว่าบ้านจะไม่ขาดการรวมใจ ส่วนในยามบั้นปลายชีวิตก็จะมีหลักประกันว่า ลูกหลานจะไม่ปล่อยให้อยู่เหินห่างตาย เพราะได้ฝึกลูกหลานให้คุ้นเคยกับการเข้าหาผู้ใหญ่มาตั้งแต่เล็กแล้ว และทุกครั้งที่เข้ามาหาพ่อแม่ เขาก็จะมีความรู้สึกว่าได้รับแต่สิ่งดี ๆ จากผู้ใหญ่เสมอเช่นนั้นเอง

6.4.3 ความประเสริฐเกิดขึ้นในตัวได้อย่างไร

เมื่อเราทราบว่า การให้พรคืออะไร และมีความสำคัญอย่างไรแล้ว ก็มีประเด็นที่น่าสนใจต่อมาอีกว่า ความประเสริฐเกิดขึ้นในตัวของผู้ให้พรได้อย่างไร

จากการค้นคว้าทำให้พบว่า ตามหลักการในพระพุทธศาสนา “ใจ”ของมนุษย์มีคุณสมบัติพิเศษแตกต่างจากสัตว์โลกประเภทอื่น คือ

- 1) ใจสามารถฝึกให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นไปได้
- 2) ใจสามารถจัดความไม่ดีออกไปได้
- 3) ใจสามารถสั่งสมความบริสุทธิ์ไว้ได้

ด้วยลักษณะพิเศษนี้เอง ถ้าใจของมนุษย์สะสมแต่ความดี ก็เป็นใจที่ดีได้ แต่ถ้าสะสมแต่ความชั่ว ก็กลายเป็นใจที่ชั่วได้

แต่เนื่องจากในใจของคนเรา ไม่ได้มีแต่ความชั่วล้วน ๆ จนกระทั่งหาความดีไม่ได้ เพราะถ้าเป็นอย่างนั้นก็คงตกรรกรรมไหม้ไปแล้ว

ในทำนองเดียวกัน ใจของคนเรา ก็ไม่ได้มีแต่ความดีล้วน ๆ จนกระทั่งไม่มีความชั่วปนอยู่เลย เพราะถ้าเป็นอย่างนั้นก็คงเป็นพระอรหันต์เหาะไปแล้ว

แต่เพราะในตัวของคนเรา มีทั้งความดีและความชั่วปนอยู่ในตัว จึงต้องหาทางแก้ไขส่วนไม่ดีให้หมดไป แล้วก็พยายามเพิ่มส่วนที่ดีให้มีมากขึ้น ตามอายุที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน

ตัวการที่สร้างความไม่ประเสริฐให้แก่คนเรานั้น เรียกว่า “กิเลส” มีอยู่ 3 พวก คือ

1. ความโลภ คือ ความเห็นแก่ตัว ความอยากได้ไม่รู้จักพอ ความตระหนี่ถี่เหนียว ไม่อยากแบ่งปันให้ใคร เช่น ผู้ใหญ่คนใด โลภจัดอยากได้ของคนอื่นอยู่เรื่อยไป ลูกหลานก็คงสั่นหน้าบอกว่าไม่อยากเข้าใกล้ หรือถ้าเด็กคนใด เห็นแก่ตัวจัด เป็นหัวขโมย อยากได้ของคนอื่นอยู่เรื่อยไป ผู้ใหญ่ก็คงไม่อยากให้เด็กคนนั้นเข้าบ้าน

2. ความโกรธ คือ ความถูกขัดใจ แล้วอยากทำลายให้สิ้นซาก เช่น ผู้ใหญ่คนใด หงุดหงิดง่าย โกรธง่าย ลูกหลานก็ไม่อยากเข้าใกล้ หรือถ้าเด็กคนใด เจ้าโทสะ ระเบิดอารมณ์อยู่บ่อย ๆ ผู้ใหญ่ก็ไม่อยากให้เข้าบ้าน

3. ความหลง คือ ภาวะที่ใจมีติดติดขาดปัญญา มองเห็นผิดเป็นถูก เห็นถูกเป็นผิด เห็นดีเป็นชั่ว เห็นชั่วเป็นดี ทำให้คิดผิด พูดยึด ทำผิด เช่น ผู้ใหญ่ท่านใดลำเอียง ชอบอิจฉาตาร้อน ชอบนินทาชาวบ้าน ลูกหลานก็ไม่อยากเข้าใกล้ หรือถ้าเด็กคนใดชอบดมกาว ชอบเสพยาเสพติด ผู้ใหญ่ก็ไม่อยากให้เข้าบ้าน

ความไม่ดีทั้ง 3 อย่างนี้ คอยปิดกั้นความดีอยู่ ยิ่งถูกปิดกั้นมากเท่าไร ความประเสริฐก็ยิ่งน้อยลงไปเท่านั้น ใครพบก็ไม่อยากเข้าใกล้ เจ็บป่วยก็ไม่มีใครอยากดูแล

ตรงกันข้าม ถ้าใครที่เคยเห็นแก่ตัวมากเท่าไร แต่ตอนนี้ได้พยายามขจัดทิ้งออกไปแล้ว

ใครที่เคยเจ้าโทสะฉุนเฉียวมากเท่าไร แต่ตอนนี้ได้พยายามขจัดทิ้งออกไปแล้ว

ใครที่เคยอิจฉาริษยาคนอื่นมากเท่าไร มาบัดนี้ได้คิดว่า อิจฉาเขาก็ไม่ได้ทำให้เราดีขึ้น แต่อย่างใด ก็เลิกอิจฉาได้แล้ว

คนที่พยายามกำจัดความชั่วออกจากใจอย่างนี้ ไม่นานนักความคิดที่ดี คำพูดที่ดี การกระทำที่ดีก็จะถูกสะสมในตัวไว้มาก นิสัยดี ๆ ก็จะเกิดขึ้นมา และกลายเป็นความประเสริฐขึ้นในตัวเองมากมาย

ความประเสริฐของคนเรา ไม่จำเป็นต้องเจาะจงว่าต้องเป็นผู้ใหญ่เท่านั้น แม้เป็นเด็กก็มีความประเสริฐได้ คนหนุ่มคนสาวก็มีความประเสริฐได้เช่นกัน ขอเพียงแต่ตั้งใจฝึกฝนอบรมตนเองอย่างจริงจัง

6.4.4 วิธีสร้างความประเสริฐให้เกิดขึ้นในตัว

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้วิธีสร้างความประเสริฐให้เกิดขึ้นในตัว ด้วยการขจัดความโลภ ความโกรธ ความหลง ไว้ในคำสอนเรื่อง บุญกิริยาวัตถุ 3 เรียบร้อยแล้ว นั่นคือ

1. ขจัดความโลภด้วยการให้ทานอย่างสม่ำเสมอ

ปู่ย่าตาทวดของเราสมัยก่อน ท่านตื่นนอนขึ้นมาแต่เช้ามีด แล้วก็เรียกลูกหลานให้เตรียมข้าวของใส่บาตรให้ท่าน สมาชิกทั้งบ้านก็ต้องลุกมาช่วยกัน แล้วท่านก็เป็นคนนำลูกหลานทุกคนในบ้านมาใส่บาตรพระภิกษุตั้งแต่เช้าตรู่อย่างพร้อมหน้าพร้อมตา

นอกจากนี้ หลังจากใส่บาตรพระเสร็จแล้ว ปู่ย่าตาทวดก็จะนำลูกหลานกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพชนผู้ล่วงลับ เท่ากับเป็นการปลูกความกตัญญูให้แก่ลูกหลานไปในตัว แล้วก็เป็นการฝึกใจให้อ่อนโยนคุ้นกับความเมตตาอีกด้วย

ส่วนบ้านใดที่อยู่ไกลวัด ตอนเช้าพระภิกษุไม่เดินผ่านหน้าบ้าน ท่านก็จะใช้ให้ลูกหลานเตรียมข้าวของเช่นกัน แล้วท่านก็เดินทางไปด้วยตนเอง ถ้าท่านไปเองไม่ไหว เพราะสังขารไม่เอื้ออำนวย ท่านก็จะส่งตัวแทนไปถวายที่วัด โดยที่ก่อนจะไปถวาย ท่านก็จะเรียกทุกคนมาอธิษฐานจิตร่วมกัน แล้วค่อยส่งตัวแทนนำอาหารไปถวายพระที่วัด ซึ่งจะมีการหมุนเวียนกันไป

เหตุผลที่ท่านปลูกให้ทุกคนในบ้านลุกขึ้นมาใส่บาตร ก็เพราะท่านต้องการให้ลูกหลานทุกคนคุ้นเคยกับการให้ทานเมื่อตื่นนอนขึ้นมาแต่เช้าแล้ว อย่าปล่อยให้ใจขุ่นมัว อย่าคิด

โลกอยากได้ของใคร แต่ให้รีบลงมือทำความดีอย่างแรกของวันนั้นทันที เพราะชีวิตเป็นของไม่แน่นอน ทุกคนในครอบครัวจึงได้เริ่มต้นวันใหม่ด้วยจิตใจที่ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว และมีแต่ใจคิดสนับสนุนให้ผู้อื่นทำความดีให้มากยิ่งขึ้นไป โดยเริ่มจากการตักข้าวใส่บาตรพระ

แตกต่างกับตอนเช้าของคนส่วนมากในยุคสมัยนี้ ที่พอลืมตาขึ้นมา ก็คิดแต่เรื่องแข่งขันทำมาหากิน คิดแต่จะกอบโกยผลประโยชน์จากผู้อื่น บางคนก็คิดคดโกงตั้งแต่ตื่นเช้าจนกระทั่งเข้านอน หรือบางคนก็มัวแต่นอนตื่นสาย เมื่อตื่นขึ้นมาแล้ว คนอื่นเขาก็ทำอะไรไปถึงไหนกันแล้ว แต่ว่าตนเองผ่านเวลาไปตลอดวันก็ยังไม่ได้ทำความดีอะไรเลย

เมื่อเป็นอย่างนี้ เรื่องเดือดเนื้อร้อนใจในบ้านถึงมีมาก มีการเอาวัดเอาเปรียบกันเองในครอบครัว แล้วก็เลยเถิดมาถึงการทะเลาะอย่างเอาเป็นเอาตาย เพื่อแย่งสมบัติกัน หรือบางทีก็ขัดแย้งขัดขากันเองในหมู่ญาติพี่น้องความประเสริฐของวงศ์ตระกูลนั้นจึงได้เสื่อมลงไป มีแต่ปัญหาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะคิดแต่จะเอาจากผู้อื่นตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งเข้านอน

เพราะฉะนั้น ปุ่ยาตาทวดของเราท่านมองทะลุมาถึงตรงนี้ ท่านจึงนำลูกหลานทุกคนในบ้าน ออกมาใส่บาตรพระ เป็นการทำความดีแรกของวัน และเป็นการฝึกทุกคนให้คุ้นเคยกับการสนับสนุนให้ผู้อื่นทำความดีด้วยความเต็มใจ ป้อนกันความคิดโลก คิดเอาเปรียบ คิดอิจฉาริษยา คิดอยากได้ของคนอื่น และมีจิตใจผ่องใสตั้งแต่เช้าตรู่ของวันอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ ความโลภภายในใจก็จะน้อยลงไปแล้วความประเสริฐจากความเป็นผู้ให้ก็จะเกิดขึ้นในตัวเป็นประการที่ 1

2. ขจัดความโกรธด้วยการรักษาศีลอย่างสม่ำเสมอ

เมื่อปุ่ยาตาทายตื่นนอนขึ้นมาตอนเช้ามีดแล้ว ก่อนจะไปเตรียมอาหารใส่บาตร ท่านจะเรียกลูกหลานมารวมกันที่หน้าห้องพระประจำบ้าน ไม่เว้นแม้แต่คนงานในบ้าน เพื่อสวดมนต์ทำวัตรเช้าพร้อมกันก่อน แล้วก็นำทุกคนอาราธนาศีล 5 ต่อหน้าพระพุทธรูปประจำบ้านอย่างพร้อมเพรียงกัน หลังจากสวดมนต์ทำวัตรเสร็จ จึงค่อยแยกย้ายกันไปเตรียมข้าวปลาอาหารมาใส่บาตร

แต่ถ้าวันใด เกิดมีความผิดพลาดในเรื่องเวลา คนในบ้านอาจจะตื่นช้ากว่าปกติไปสักสิบนาที ทำให้ไม่ได้สวดมนต์ทำวัตรเช้าก่อน เพราะต้องรีบไปเตรียมอาหารใส่บาตรก่อน ท่านก็ไม่ยอมเลยตามเลย อย่างน้อยระหว่างรอพระมาบิณฑบาต ท่านก็จะนำสมาชิกทุกคนอาราธนาศีล 5 ในช่วงนี้แทน พอใส่บาตรเสร็จ ท่านก็นำลูกหลานกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลเอาบุญที่เกิดจากการใส่บาตรและการรักษาศีลอุทิศให้บรรพชนผู้ล่วงลับทันที แล้วหลังจากนั้น ท่านก็กลับไปสวดมนต์ทำวัตรเช้าของท่าน ไม่มีลดราวาศอกกับกิเลสเลย

การที่ท่านฝึกให้ลูกหลานในครอบครัวคุ้นกับการตั้งสัจจะในการรักษาศีลเป็นประจำทุกวันอย่างนี้ ก็เพื่อให้ลูกหลานมีหลักประจำใจของตนเองว่า วันนี้ทั้งวัน จะต้องไม่ผิดศีล 5 จะต้องไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ใคร ไม่ไปทำเจ้าชู้กับใคร และไม่ว่าจะเกิดกระแทกกระทั้นกับใคร รุนแรงเพียงใด ก็จะพยายามไม่โกรธ ค่อยพูดค่อยจาด้วยเหตุผล

เมื่อท่านฝึกลูกหลานอย่างนี้ ปัญหาบ้ายมุขในครอบครัวก็จะไม่มี เรื่องร้อนเขาร้อนเราทั้งในบ้านและนอกบ้าน ก็จะไม่มี เพราะทุกคนมีศีล 5 เป็นปกติ

ผิดกับยุคสังคมสมัยนี้ ที่ไม่พอใจอะไรขึ้นมาก็จะต้องด่าว่ากันด้วยคำหยาบคายทันที พร้อมจะระเบิดอารมณ์เข้าหากัน พร้อมจะแก้แค้นทวงคืน ทำให้เกิดการจองเวรกันอย่างไม่รู้จบ

เพราะฉะนั้นปู่ย่าตาทวด ท่านมองทะลุมาถึงเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ ท่านจึงลุกขึ้นมาแต่เช้า เพื่อนำลูกหลานในบ้านให้อารธนาศีลพร้อม ๆ กัน เพื่อเป็นการฝึกให้ทุกคนมีศีล 5 รู้จักควบคุมตนเอง ไม่ไปสร้างความเดือดร้อนแก่ใคร และพยายามรักษาจิตใจให้ผ่องใสตลอดวัน

ด้วยเหตุนี้ ความโกรธในใจก็จะถูกขังเอาไว้ ไม่ให้ออกฤทธิ์อาละวาดได้ ความประเสริฐจากการไม่สร้างความเดือดร้อนใจให้ทั้งตนเองและผู้อื่น จึงเกิดขึ้นในตัวเป็นประการที่ 2

3. ขจัดความหลงด้วยการทำภาวนาอย่างสม่ำเสมอ

ปู่ย่าตายายท่านศึกษาธรรมะมามากจึงทราบดีว่าใจของคนเรามักติดเหยื่อล่อได้ง่าย บางทีไปเห็นของสวย ๆ งาม ๆ ก็อยากได้ บางทีไปได้ยินเสียงเพราะ ๆ ก็อยากได้ บางทีไปได้กลิ่นหอม ๆ ก็อยากได้ บางทีไปได้กินอะไรอร่อย ๆ ก็อยากได้ บางทีไปได้สัมผัสอะไรที่นุ่ม ๆ ก็อยากได้ บางทีมีใครทำอะไรให้ถูกใจ ก็อยากได้เขามาอยู่ด้วยอีก

การติดเหยื่อล่อทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจนี้เอง ทำให้มองเห็นผิดเป็นชอบได้ง่าย ทำให้ถูกชักจูงไปทำความชั่วได้ง่าย แล้วก็ต้องประสบทุกข์ทรมานสารพัดจากการตกเป็นทาสของสิ่งเหล่านี้ในภายหลัง

การจะรักษาปกติของใจไม่ให้ตกเป็นทาสของเหยื่อล่อเหล่านี้จำเป็นต้อง “ฝึกสติ” ให้ดี สติ คือ ความรู้ตัวว่า ตนเองทำอะไรอยู่ และแยกแยะตัดสินได้ว่า สิ่งใดถูก-ผิด ดี-ชั่ว บุญ-บาป ควรทำ-ไม่ควรทำ ทำให้ไม่ตกอยู่ในความประมาท

ปู่ย่าตายายท่านทราบเรื่องนี้ดี ท่านจึงฝึกสติของท่านเป็นประจำทุกวัน และท่านไม่มารอฝึกตอนแก่ แต่ท่านฝึกของท่านมาตั้งแต่สมัยยังเป็นหนุ่มสาว

วิธีการฝึกสติของท่าน ได้ยึดแบบแผนตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งท่านได้จากการไปวัด เพราะวัดคือแหล่งความรู้เรื่องศีลธรรมให้แก่ประชาชน

และวิธีฝึกสติที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ ก็คือ “การทำภาวนา”

การทำภาวนา คือ การกำจัดความเห็นผิดเป็นชอบด้วยการฝึกใจให้มีความสะอาด บริสุทธิ์ ผ่องใส และมีสติตั้งมั่นอยู่ในความถูกต้องตั้งมาอยู่ตลอดเวลา

โดยปุ่ยาตายายจะฝึกสติของท่านผ่าน 3 เรื่องต่อไปนี้มาตลอด ท่านฝึกของท่านมา ตั้งแต่ก่อนจะมีครอบครัว ท่านทำสิ่งเหล่านี้ให้กลายเป็นชีวิตประจำวันของท่าน แม้ในยาม บั้นปลายชีวิตท่านก็ยังฝึกอยู่ไม่ขาด นั่นคือ

1. ท่านศึกษาธรรมะทุกวัน

2. ท่านสอนธรรมะให้แก่ลูกหลานทุกวัน

3. ท่านทำภาวนาทุกคืน

การศึกษาศาสนธรรมทุกวัน ทำให้ใจของท่านได้รับการเตือนสติจากพระธรรมคำสอน ของพระพุทธองค์อยู่เสมอว่า อย่าขาดการทำบุญ เพราะว่า คนเรานั้นเกิดมาแล้ว ต้องตายแน่ และสิ่งที่เรานำติดตัวไปได้ ก็มีแค่บุญกับบาปเท่านั้น ถ้าทำบุญไว้มาก ปัญหาที่ลดน้อย ความ สุขก็มีมาก แต่ถ้าทำบาปไว้มาก นอกจากปัญหาจะมีมากแล้ว ความสุขที่มีก็จะหมดไปด้วย

การสอนธรรมะให้แก่ลูกหลานทุกวัน ทำให้ใจของท่านได้รับการทบทวนความรู้ เรื่องศีลธรรมอยู่เสมอ อีกทั้งเป็นการถ่ายทอดให้ลูกหลานมีความรู้เรื่องศีลธรรมไปในตัว เมื่อจิตใจผูกพันอยู่กับธรรมะอย่างนี้ ลูกหลานก็อยากเข้าใจ ไม่ใช่เป็นโรคน้อยใจ แล้วก็กลายเป็นพระในบ้าน คอยเตือนสติลูกหลานให้เป็นคนดี

การทำภาวนาทุกคืน เป็นการฝึกสติของท่านโดยตรง เพราะเมื่อท่านหมั่นทำสมาธิ ทุกวันเป็นประจำ ใจของท่านก็จะคุ้นกับความสงบ ผ่องใส ไม่ซุ่มซ่ามง่าย สิ่งใดที่จะมายั่วเข้าให้ ใจของท่านไปติดเหยื่อล่อทางตา หู จมูก ปาก ลิ้น กาย และใจ ก็ทำได้ยาก เพราะความคุ้นกับ ความสงบของใจท่าน จะปฏิเสธสิ่งเหล่านี้ทันที

ด้วยเหตุนี้ท่านจึงเป็นคนที่ลุ่มหลงในสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้ยาก และยังมีความทันคน ทัน กิเลสอยู่เพียบพร้อม ทำให้ท่านเป็นคลังปัญญาให้แก่ลูกหลานได้อีกด้วย ลูกหลานคนใดอยาก ได้ปัญญา อยากได้ความทันคน ทันกิเลส เมื่อเข้าไปหาท่านแล้วย่อมไม่ผิดหวัง มีแต่ได้รับคำ แนะนำที่ดีอย่างเต็มที่อยู่แน่นอน

โดยสรุป เพราะว่าปู่ตายายของเรา ท่านสร้างความประเสริฐให้เกิดขึ้นในตัวเอง ด้วยการขจัดความโลภ ความโกรธ ความหลง ผ่านวิธีการทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเช่นนี้ ลูกหลานจึงมีความรู้สึกว่าคุณเป็น “ปุชนียบุคคล” ที่น่าเคารพยกย่อง น่ากราบไหว้ น่าเข้าใกล้ ท่านเป็นบุคคลที่ลูกหลานสามารถยึดถือเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตได้อย่างแน่นอน

เมื่อศึกษามาถึงตรงนี้ ก็ได้ข้อคิดว่า ปู่ตายายที่ท่านฝึกฝนตัวของท่านได้ดีเยี่ยมอย่างนี้ ลูกหลานจะไม่มีทางทอดทิ้งท่านอย่างแน่นอน มีแต่กราบเข้ากราบเย็น เสมือนท่านเป็นพระในบ้าน

6.4.5 ความประเสริฐทำให้คำอวยพรเกิดความศักดิ์สิทธิ์ได้อย่างไร

เวลาที่เราเข้าไปกราบผู้ใหญ่ที่ท่านมีคุณธรรมมาก มีข้อสังเกตอย่างหนึ่ง ก็คือ เวลาปู่ตายายของเราท่านให้พรทำไมเราจึงรู้สึกว่า พรของท่านมีความศักดิ์สิทธิ์ มีความขลังอยู่ด้วย “ความศักดิ์สิทธิ์ของพรเกี่ยวข้องกับความประเสริฐของผู้ให้พรอย่างไรกันแน่”

หลวงพ่อรูปหนึ่งที่เคยพรัก ท่านให้ความรู้ในเรื่องนี้ไว้ว่า “ความศักดิ์สิทธิ์ของพร” ขึ้นอยู่กับ “ความมีสัจจะต่อคุณธรรมความดีของผู้ให้พร”

“ถ้าผู้ให้พรเป็นคนมีสัจจะต่อคุณธรรมความดีมาก คำพรก็มีความศักดิ์สิทธิ์มาก แต่ถ้าผู้ให้พรมีสัจจะต่อคุณธรรมความดีน้อย คำพรก็มีความศักดิ์สิทธิ์น้อย”

แล้วท่านก็ชี้แนะให้ย้อนไปดูเรื่องเก่าๆ ในตำรับตำราโบราณ โดยท่านให้เปิดดูหลักฐานจากพระไตรปิฎก เรื่อง “พระองค์สิมาล” ซึ่งเป็นหลักฐานที่อธิบายเรื่องนี้ได้ชัดเจน

หลวงพ่อบอกชี้ให้เห็นภาพชัดเจนว่า

“พระองค์สิมาล ก่อนบวชท่านเคยเป็นโจรฆ่าคนมาเกือบพันชีวิต คนที่จะฆ่าแล้วได้ครบหนึ่งพัน ก็คือ มารดาของท่านเอง แต่ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรู้ล่วงหน้า จึงได้เสด็จมาดักพบกับท่าน ท่านเห็นพระพุทธรูปแล้วก็คิดจะฆ่า แต่ว่าพระพุทธรูปก็ทรงเตือนสติให้ได้คิด แล้วก็เทศน์โปรดให้ท่านฟังที่ข้างทางนั่นเอง ท่านจึงสำนึกบาปได้ ขอบวชเป็นพระภิกษุ แล้วตั้งใจบำเพ็ญเพียรอยู่ในสำนักของพระพุทธรูป

แต่เนื่องจากท่านเคยเป็นโจรที่มีชื่อเสียงลือกระฉ่อนเรื่องฆ่าคนไม่เลือกหน้า ระยะแรก ๆ เวลาออกบิณฑบาต ท่านไม่ค่อยได้อาหาร เพราะพอชาวบ้านจำหน้าได้ว่าท่านคือ โจรองค์สิมาล ก็ตกใจ ผ่่านหนีกันไปหมด บางวันก็ถูกรุมขว้างปาจนเลือดอาบ

วันหนึ่ง ท่านออกบิณฑบาตไปพบผู้หญิงท้องแก่กลางทาง ผู้หญิงคนนั้นพอจำได้ว่าเป็นโจรองคูลิมาล ก็ตกใจ วีนไห้ลั่นลูกคลุกคลาน ในที่สุดก็หมดเรี่ยวแรงจะไห้ ได้แต่อาปากพะงาบ ๆ ร้องไม่ออก ทำท่าจะตายเอาต่อหน้าต่อตา

พระองคูลิมาลก็คิดช่วย แต่ทำอย่างอื่นไม่ได้ จึงกล่าวคำไห้พรขึ้น โดยในคำไห้พรนั้น “ท่านอ้างสัจจะต่อคุณธรรมความดี” ที่ท่านมีก่อนว่า

‘นับแต่เมื่อข้าพเจ้าเกิดแล้วในอริยวงศ์ ได้บวชในสำนักของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจนบัดนี้ ความคิดที่จะเบียดเบียนรังแกสัตว์ แม้สักนิดไม่มีเลย ด้วยสัจจะนี้ ขอน้องหญิงจงคลอดบุตรโดยสวัสดิ์เถิด’

พอท่านกล่าวจบ หญิงผู้นั้นก็คลอดบุตรออกมาอย่างง่ายดาย ปลอดภัยทั้งแม่ทั้งลูก

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นก่อนพระองคูลิมาล จะบรรลุปะนาหนัสสัจจะ เป็นตัวอย่างไห้เห็นว่า อำนาจของสัจจะต่อคุณธรรมความดีมีความศักดิ์สิทธิ์อย่างนี้

เพราะฉะนั้น หลักการไห้พรที่ถูกตอ้ง คือ ผู้ไห้จะต้องอ้างสัจจะในคุณธรรมความดีที่มีอยู่ในตัวมาเป็นคำอวยพรไห้แก่ลูกหลาน คำอวยพรนั้นจึงจะเกิดความคิดศักดิ์สิทธิ์

ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเรามีสัจจะในการทำทาน ก็ไห้พรว่า

“ด้วยสัจจะที่ได้ตักบาตรแก่พระภิกษุสงฆ์เป็นประจำมาตลอดปี ขอให้ผู้มาขอพรนี้จงมีอาหารการกินบริบูรณ์ อย่าได้ขาด หรือด้วยสัจจะที่เคยตั้งใจไห้สมบัติเป็นทานโดยง่าย ขอให้ผู้รับพร จงได้สมบัติโดยง่ายเช่นกัน”

6.4.6 ข้อคิดของหลวงพ่อ

เมื่อหลวงพ่อท่านอธิบายเรื่องนี้จบลง ท่านก็ยังไห้ข้อคิดอีกต่อไปว่า

“พวกเราทุกคนที่รู้ตัวว่าพรุ่งนี้จะมีลูกหลาน หรือคนที่เคารพนับถือมาขอพร เราต้องคิดแล้วนะ ว่าทำอย่างไร คำอวยพรของเรา จะไม่เป็นเพียงเสียงนกแก้วนกขุนทองที่พูดไป

ถ้าหากเราไม่ได้ตักบาตรประจำ ก็ตอ้งเริ่มตักบาตรเป็นการฝึกขจัดความตระหนี่ของตนเอง ถ้าหากยังเจ้าอารมณ์อยู่ ก็ตอ้งฝึกรักษาศีลให้ดี ถ้าหากยังชอบตะแบง ชอบด้นทุรัง เห็นอยู่ว่าผิด แต่ก็ยังดื้อทำไป ก็ควรศึกษาธรรมะ และเข้าวัดปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิสม่ำเสมอได้ แล้ว ไมอย่างนั้น เราก็ไม่รู้ว่าจะเอาความประเสริฐจากที่ใด

แต่ถ้าเราฝึกตนเองมาอย่างดี พอถึงเวลาลูกหลานมาขอพร ก็อ้างเอาบุญกุศลที่ใส่บาตร รักษาศีล และนั่งสมาธิมิได้ขาด มากำหนดเป็นคำอวยพร ขอให้บุญกุศลนี้ จงถึงแก่ผู้มาขอพร ให้เขามีความเจริญรุ่งเรือง สุขภาพร่างกายแข็งแรง มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดในการทำ ความดี พรที่เราให้นั้นก็มีความศักดิ์สิทธิ์

แต่ถ้าใครตอนนี้เป็นผู้ใหญ่แล้ว แห้งใจว่าตนเองไม่มีความดีอะไรเลย ก็ยังไม่สายเกินไปหรอกนะ คึนนี้ก่อนนอนสวดอิติปิโสสัก 108 จบ หรือนั่งสมาธิให้ตลอดคึน พรุ่งนี้ลูกหลานมาขอพร ก็ยังเป็นความศักดิ์สิทธิ์ที่จะเอาไปอ้างได้ แม้จะเป็นความศักดิ์สิทธิ์เพียงคึนเดียว ก็ยังดีกว่าไม่มีอะไรเลยเลย หลังจากนั้นก็ทำเพิ่มเข้าไปทุกวัน เดียวความประเสริฐก็จะเกิดเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เอง”

เมื่อเราได้ศึกษาเรื่องนี้แล้ว ก็ทำให้เห็นภาพของการเตรียมตัวสู่บั้นปลายชีวิตที่ชัดเจน และมีความรู้สึกว่ านี้เราต้องเตรียมตัวแก่ก่อนแก่ให้พร้อมเสียแล้ว เพราะถ้าไปคิดปรับตัวตอนแก่ แต่ติดนิสัยแย ๆ มาเยอะแล้ว ไม้แก่คงดัดยาก แต่ถ้าลงมือฝึกฝนปรับปรุงตนเองแก้ไขความโลภ ความโกรธ ความหลงที่มีอยู่ในใจให้น้อยลงไปเสียตั้งแต่วันนี้ พอบั้นปลายชีวิตมาถึง เราก็จะได้เป็นผู้ใหญ่ที่มีความพร้อมต่อการเป็น “ปุชนียบุคคล” ที่สมควรแก่การเคารพกราบไหว้ของลูกหลาน เมื่อวันนั้นมาถึง นั้นเท่ากับว่ “เราได้เป็นคลังปัญญาให้ลูกหลานได้ศึกษาและนำไปปฏิบัติตาม” นั่นเอง

6.5 ฝึกความไม่ประมาทจากการอยู่ธุดงค์

ชีวิตคนเรานั้น เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ถ้าประมาทเมื่อไร ก็อันตรายเมื่อนั้น พระพุทธองค์ถึงกับตรัสไว้ว่ คนประมาทแม้มีชีวิตอยู่ ก็คือคนตายแล้ว การมาฝึกอยู่ธุดงค์ที่วัด เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะฝึกตนเองให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท

หลายท่านอาจไม่ทราบมาก่อนว่ ธรรมะทั้งหมดที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ตลอด 45 พรรษา รวมแล้วได้ 84,000 ข้อ แต่เมื่อสรุปคำสอนของพระพุทธองค์ทั้งหมดแล้ว จะเหลือเพียง 1 ข้อ คือ ความไม่ประมาท โดยมีหลักฐานที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในปัจฉิมโอวาท หรือโอวาทครั้งสุดท้ายก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพานว่

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย กิจอันใดที่พระศาสดาแสวงหาประโยชน์เกื้อกูล ซึ่งกระทำเพื่อสาวกทั้งหลาย ด้วยความอนุเคราะห์เอ็นดู กิจทั้งปวงนั้น เราได้ทำแล้วแก่เธอทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือนเธอทั้งหลายว่ สังขารทั้งหลาย มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ขอเธอทั้งหลายจงยังกิจทั้งปวง ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด”

จากคำสอนโดยสรุปของพระองค์ เท่ากับเตือนสติให้พวกเราทุกคนได้รู้ว่า ความก้าวหน้าในการฝึกฝนคุณธรรมความดีของตนเองจะเกิดขึ้น เมื่อเรามีความไม่ประมาท เพราะถ้าประมาทเมื่อไร โอกาสที่จะทำผิดพลาด ก่อวิบากกรรมทางกาย วาจา ใจ จะมีโอกาสเกิดขึ้นทันที คุณธรรมความดีเดิมที่มี ก็จะถูกถอยหลังกลับไปด้วย

คนที่จะไม่ประมาท ต้องฝึกสติเตือนตนเองอยู่เสมอว่า อายุของมนุษย์นั้นมีอยู่จำกัด การใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า คือการหมั่นสั่งสมบุญกุศลติดตัวไป

การฝึกตนให้เป็นคนไม่ประมาท ก็ต้องฝึกตนให้เป็นคนอยู่ในบุญอย่างสม่ำเสมอ

ทำไมต้องอยู่ในบุญ นั่นก็เพราะตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว แต่ละคนก็มีกรรมดี กรรมชั่วเป็นของตน แต่การส่งผลของกรรมนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพของใจ

เช่น ถ้าใจอยู่ในบาป คือ ใจคิดจะทำชั่ว ทำบาป ก็จะเปิดโอกาสให้วิบากกรรมชั่วที่เคยผิดพลาดไว้ในอดีตส่งผลมาได้ เช่น กรรมที่เคยฆ่าสัตว์ ส่งผลมาตัดรอนชีวิตได้ ทำให้ประสบทุกข์กรรมอย่างไม่คาดคิด และต้องขาดโอกาสในการทำความดีอย่างมา

ในทางตรงกันข้าม ถ้าใจอยู่ในบุญ คือ ใจคิดเมตตาต่อผู้อื่น หรือใจระลึกนึกถึงบุญที่เกิดจากการทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ที่เคยทำไว้ในอดีต ก็จะเปิดโอกาสให้กรรมดีที่เคยได้ทำไว้ในอดีตส่งผลมาได้ เช่น บุญที่เกิดจากการทำทานไว้ในอดีตส่งผลให้ได้สมบัติเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะพระพุทธร่องค์ทรงทราบความจริงว่า บุญที่เราทำนั้น จะเกิดขึ้นอยู่ 3 ช่วง คือ ก่อนทำบุญก็มีความดีใจที่จะได้ทำบุญ ขณะทำบุญก็มีใจผ่องใส หลังจากทำบุญแล้วก็หมั่นตามระลึกนึกถึงบุญที่ได้ทำไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการทำทาน รักษาศีล หรือเจริญภาวนาก็ตาม

ทำอย่างไรให้ใจอยู่ในบุญ

วิธีการหนึ่งที่ปู่ย่าตายายท่านถือปฏิบัติ คือ การอยู่ธุดงค์ที่วัดเป็นเวลา 3-7 วัน ซึ่งจะมีการทำทาน รักษาศีล 8 และนั่งสมาธิทำภาวนาเป็นกิจกรรมหลัก ส่วนสถานที่พักก็แล้วแต่ว่าทางวัดจะจัดให้ บางแห่งก็เป็นการปักกลด บางแห่งก็เป็นเรือนพัก ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศของวัดที่ไปอยู่ธุดงค์นั้นเป็นอย่างไร

บางท่านอาจสงสัยว่า การมาอยู่ธุดงค์ทำให้ใจอยู่ในบุญ หรือทำให้เกิดความไม่ประมาทได้อย่างไร เรื่องนี้ก็ได้ไปค้นคว้าเพิ่มเติมและก็ได้พบกับคำตอบที่หลวงพ่อรูปหนึ่งเคยอธิบายไว้ จึงขอนำมาเล่าสู่กันฟังในเรื่องนี้

หลวงพ่อบอกอธิบายให้แก่ผู้มาอยู่ธุดงค์ที่วัดฟังว่า

“การอยู่กลดเป็นวิธีการที่เลียนแบบมาจากข้อปฏิบัติของพระภิกษุเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่อาศัย

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้แบบอย่างการอยู่ถูกต้องเอาไว้ เพราะทรงมองเห็นเหตุสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 คนในโลกนี้มีความรู้สึกเหมือนกันอยู่ประการหนึ่ง คือเมื่อเวลาตนมีความสุข แม้จะสุขมากก็รู้สึกว่ายตนสุขน้อยกว่าคนอื่น แต่เวลามีทุกข์ชนิดเดียว ก็รู้สึกว่าตนเองมีทุกข์มากกว่าคนอื่นทั้งโลก

ประการที่ 2 คนเราแยกไม่ออกว่าอะไรเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตอะไรเป็นส่วนเกิน หากสังเกตดูให้ดีจะพบว่า ปัญหาใหญ่ทั้งหลายที่เกิดขึ้น และทำให้โลกเดือดร้อนอยู่ทุกวันนี้ ถ้าพูดโดยสรุปคือเราแยกไม่ออกว่า อะไรคือ Need และอะไรคือ Want

เพราะว่า Need คือ ความจำเป็นต้องมี ซึ่งก็คือการคำนวณปัจจัย 4 ที่จำเป็นต่อการเลี้ยงชีวิตของเราในแต่ละวันให้ได้

ส่วน Want คือ ความต้องการ ความอยากได้ ซึ่งเป็นเรื่องของความสะดวกสบาย เพราะฉะนั้นพออยากได้อะไรขึ้นมา ก็คิดว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เป็น Need ทั้งหมด ยกตัวอย่างเช่น เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม แม้ของเดิมจะมีแล้วเป็นสลิป ๆ ชุดอัดแน่นอยู่ในตู้ แต่เจ้าของก็ยังคิดว่าไม่พอ ยังอยากจะหาซื้อแฟชั่นใหม่ ๆ มาเพิ่มเข้าไปอีก อย่างนี้ไม่ใช่ความจำเป็น แต่เป็นความทะยานอยากกัน

ข้อสังเกตอีกอย่าง เดียวนี้สินค้าต่าง ๆ มีรายการแถมโน่นแถมนี้ บางคนซื้อของใช้ต่าง ๆ ไม่ใช่เพราะอยากได้ของมาใช้ แต่ซื้อเพราะอยากได้ของแถม ผลสุดท้ายของที่ไม่จำเป็น ก็เลยมีอยู่เต็มบ้าน เงินทองก็เลยไม่พอใช้ แล้วมาร้องทุกข์ว่ารายได้ไม่พอรายจ่าย

การที่ใครจะแยกออกได้ระหว่าง ความจำเป็น (Need) กับความต้องการ (Want) ปู่ย่าตายายท่านจึงไปฝึกอยู่กลดทุกวันพระและวันหยุด

พระอาจารย์เจ้าทั้งหลายท่านจึงบอกว่า ถ้าอยากรู้จักลองเข้าไปอยู่ในกลดดู แยกกลดมานอนที่ลานวัดสัก 2 คืนแล้วจะรู้ว่าที่อยากได้บ้าน ได้ตึกที่หลัง ๆ พอเข้าไปอยู่ในกลดแล้วจะรู้สึกว่า แค่นี้ก็พออยู่ ชื่นชอบสมบัติมากจนล้นออกนอกกลด จะหย่อนตัวลงนอนได้อย่างไร

การที่ให้ใส่แต่ชุดขาวอยู่จุดดั่งค้อย่างนี้ จะได้ว่า จริ่ง ๆ แล้วเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มก็ไม่ต้องการมากมาย เป็นภาระในการระวังรักษาเปล่า ๆ ยิ่งเป็น ชุดขาวยิ่งต้องระวัง จะนั่ง จะนอน ต้องควบคุมสติ ระวังความเปราะเปื้อนเป็นพิเศษ ทำให้สติดีขึ้นมาโดยอัตโนมัติ

ความต้องการจำเป็น หรือ need มีอยู่แค่นี้เอง อะไรที่ตาโตอยากได้ไม่มีที่สิ้นสุด หรือ want ก็จะได้เพล่า ๆ ลงเสียบ้าง นี่คือเหตุที่ต้องแนะนำชักชวนให้มาอยู่กลดกันนะ

แล้วถ้าจะทำความไม่ประมาทให้เกิดแก่ตนเอง ก็จะต้องเริ่มตั้งแต่ละชั่ว ทำความดี ทำใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส ซึ่งการกระทำทั้ง 3 ประการนี้ ถ้าทำให้สมบูรณ์ โดยเต็มกำลังความสามารถของเราแล้ว แม้ชาตินี้ยังไม่สามารถทำได้เต็มที่ ก็ต้องพยายามทำกันไปไม่ทอดทิ้งวันใดวันหนึ่ง ปีใดปีหนึ่ง ชาติใดชาติหนึ่ง เมื่อปฏิบัติธรรมได้สมบูรณ์แล้ว วันนั้น ปีนั้น ชาตินั้น เราก็จะสามารถหมดกิเลสเป็นพระอรหันต์ เข้านิพพานตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปได้”

จากคำสอนของหลวงพ่อก่อนที่นำมาเล่าให้ฟังนี้ ก็เป็นอันสรุปได้ว่า วิธีการฝึกใจของเรา ให้ตั้งอยู่บนความไม่ประมาทและสามารถอยู่ในบุญได้อย่างต่อเนื่องที่ดีที่สุด ก็คือ การมาอยู่จุดดั่งค้อยู่ในวัดในช่วงสวดสัปดาห์อย่างน้อยต่อเนื่องสัก 3-7 วัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการพาตนเองออกจากปัญหาต่าง ๆ ที่วุ่นวายในทางโลก ด้วยการเข้ามาอยู่ในบรรยากาศที่สงบกายและสงบใจ เพื่อเพิ่มบุญในทางธรรมให้ตัวเรา ครั้นเมื่อลาจุดดั่งค้อย์กลับไปปฏิบัติหน้าที่การงานแล้ว ก็จะทำให้เราทำงานด้วยใจที่อยู่ในบุญ ทำด้วยความไม่ประมาท แม้มีปัญหาหนัก ก็สามารถจัดการให้เหลือน้อย ซึ่งยังมาอยู่จุดดั่งค้อย์บ่อย ๆ ลาจุดดั่งค้อย์กลับไปทำงานแต่ละครั้ง ก็จะทำงานด้วยใจผ่องใส ในที่สุดปัญหาที่เคยมีมากก็จะหมดไปเอง แล้วโอกาสแห่งความเจริญก้าวหน้าก็จะก้าวเข้ามาหาอย่างมากมาย เพราะใจที่ผ่องใสย่อมมีอานุภาพดึงดูดสิ่งที่ดีเข้ามาหา

หากชาวพุทธในประเทศไทยกว่าหกสิบล้านคน พร้อมเพรียงกันฝึกความไม่ประมาทด้วยการอยู่จุดดั่งค้อย์ทั่วประเทศเช่นนี้ ปัญหาต่าง ๆ ในประเทศไทยก็จะลดลงไปในชั่วข้ามคืน เพราะคนไทยมีจิตใจที่ผ่องใสขึ้น และหากมีการฟื้นฟูให้ทุกวัดทั่วประเทศจัดอยู่จุดดั่งค้อย์สวดสัปดาห์อย่างสม่ำเสมอ วันหนึ่งปัญหาต่าง ๆ ในประเทศก็จะหมดไป เพราะทุกคนได้ลงมือปฏิบัติธรรมเป็นชีวิตประจำวันแล้วนั่นเอง ซึ่งนั่นคือวิถีชีวิตที่ปุ่ยาตายายมอบไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้แก่เรามานานแล้ว แต่ว่าสิ่งเหล่านี้จะได้รับการสนับสนุนเมื่อไรนั้น มีหลักสำคัญอยู่ว่า เราต้องทำก่อนเป็นคนแรก แล้วจึงชักชวนผู้อื่นให้ทำตาม

เมื่อคิดพิจารณาแล้ว วันหยุดสวดสัปดาห์นี้ ก็ขอเชิญชวนทุกท่านพาครอบครัวไปทอดลอง อยู่จุดดั่งค้อย์สวดสัปดาห์ที่ศูนย์วิปัสสนาหรือวัดใกล้บ้านกันเลย ขออนุโมทนาบุญล่วงหน้า สาธุ !